

VI OGÓLNOPOLSKI ZJAZD
PEDAGOGICZNY POLSKIEGO TOWARZYSTWA PEDAGOGICZNEGO
„EDUKACJA – MORALNOŚĆ – SFERA PUBLICZNA”
(Lublin, 17-19 września 2007)

Ogólnopolski zjazd pedagogiczny jest jedną z form działalności Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego (PTP) założonego w 1981 roku. Pomysł organizowania cyklicznych spotkań pedagogów z całej Polski zrodził się po przełomie politycznym 1989 roku. Ich celem jest przede wszystkim wymiana poglądów między specjalistami zajmującymi się *ex professione* wychowaniem i edukacją. Wiadomo skądinąd, że są oni – i to nie tylko w naszym kraju – bardzo zróżnicowani zarówno pod względem światopoglądowym, jak i teoretycznym.

W dniach od 17 do 19 września 2007 roku odbył się w Lublinie VI Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny PTP. Do współpracy w jego przygotowanie włączyły się: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (KUL) i Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (UMCS). Hasłem zjazdu był trójmian: *Edukacja – moralność – sfera publiczna*.

W zjeździe wzięło udział ponad pięciuset pedagogów z całej Polski. Poza nielicznymi wyjątkami byli to naukowcy reprezentujący tzw. pedagogikę akademicką, czego wyrazem był również program zjazdu, w którym organizatorzy skoncentrowali się na problemach teoretycznych współczesnego dyskursu naukowego. Dla zobrazowania faktu, jak szeroki był zakres problematyki poruszanej na zjeździe, niech posłuży wskazanie, że broszura ze szczegółowym programem liczyła pięćdziesiąt sześć stron.

Zwołując zjazd, przewodniczący PTP, prof. Zbigniew Kwieciński, *expressis verbis* podkreślił potrzebę nadania mu takiej formuły organizacyjnej, która umożliwiłaby uczestnikom czynny udział w obradach. W związku z tym zaproponowano cztery rodzaje spotkań: obrady plenarne, sesje półplenarne, grupy robocze i sesje plakatowe. Wydaje się, że tak zróżnicowane formy organizacyjne wpłynęły pozytywnie na aktywność uczestników, motywując ich do wymiany poglądów również w kuluarach.

Zjazd rozpoczął się i zakończył obradami plenarnymi. Na rozpoczęciu wysłuchano sześciu referatów, które wprowadzały w problematykę zjazdu wyrażoną w hasle programowym.

W pierwszym referacie prof. Z. Kwieciński analizował *Potrzebę alfabetyzacji krytycznej*. Punktem wyjścia rozważań był występujący w angloamerykańskiej literaturze pedagogicznej „powrót do duchowości” (A. Giddens). Tendencje tego typu wynikają głównie z tęsknoty (po)nowoczesnego człowieka za jasnością w sprawach odnoszących się do moralności. Nieprzejrzystość współczesnego życia i konieczność dokonywania samodzielnych wyborów skłaniają wysoko rozwinięte społeczeństwa Zachodu do poszukiwania właśnie w sferze religijnej odpowiedzi na pytania egzystencjalne. Niestety dążeniom tym grożą dwa niebezpieczeństwa: po pierwsze, nadużycie ze strony fanatyków, którzy wykorzystują tęsknotę religijną do celów politycznych, po drugie zaś splotenie życia duchowego do „tele-religijności”, w której duchowość ogranicza się do zaspokajania komercyjnie wzbudzanych potrzeb.

Podając temat znajdujący się na pograniczu pedagogiki, etyki i religii, prof. Kwieciński poszukiwał odpowiedzi na pytanie: co w tych warunkach jest zadaniem edukacji? Według niego jest nim powrót do oświeceniowej idei rozwoju umiejętności i zdolności człowieka, które pomogą mu w – można by rzec – męznym znoszeniu swojego uwikłania w niezrozumiały świat i własną niedoskonałość. Właściwą przestrzenią, w której pedagogika miałaby poszukiwać rozwiązań dla tych problemów, jest polityka. Stąd też konieczna jest „alfabetyzacja krytyczna”, która zdemaskuje pozorne – zdaniem Kwiecińskiego odwołujące się m.in. do religii – odpowiedzi na pytania moralne.

W drugim referacie programowym *Pedagogika wobec (nie)moralności sfery publicznej* prof. Tadeusz Lewowicki podjął się określenia pola znaczeniowego, które powstaje na skrzyżowaniu pojęć użytych w hasle zjazdowym *Edukacja – moralność – sfera publiczna*. Jego zdaniem to moralność stanowi wspólny ich mianownik. Stąd też wynikał jego apel: „Nie wstydzmy się powiedzieć, że pedagogowi przypisuje się pewną misję do spełnienia”. W ostatnich dziesięcioleciach nie tylko pomijano ją milczeniem, ale nawet piętnowano jako wyraz braku profesjonalizmu. Przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN kończąc, zaapelował o powrót do powinności w zawodzie pedagoga.

W kolejnym wystąpieniu *Edukacja: rzecz o budowaniu mostów między doświadczeniem a wyobrażeniem* prof. Jan P. Hudzik rozważał związek edukacji szkolnej ze sferą publiczną. Jego zdaniem odnośnie do tej sprawy można by postawić trzy tezy: 1. Demokracja bez edukacji jest niemożliwa, 2. Relacji między edukacją a demokracją nie da się wyjaśnić, można tylko ją zrozumieć, 3. Nasz sposób rozumienia jest ściśle związany z rzeczywistością, którą sami kreujemy. Według prelegenta, jednym z postulatów, które wynikają z hermeneutycznego podejścia do problemów edukacji, jest podjęcie ogólnospołecznej debaty na temat wartości szkoły w życiu współczesnego człowieka. Jej rezultatem miałyby być ustalenie celów kształcenia i wychowania. Po uświadomieniu, co właściwie chce się osiągnąć, następnym krokiem byłaby praktyczna realizacja.

W czwartym referacie programowym *Etyka demokracji* prof. Leszek Koczanowicz skupił się na pytaniu: czym jest demokracja? Na podstawie fragmentu z *Wojny peloponeskiej* Tukidydesa określił podstawową zasadę demokracji jako taki sposób kształtowania relacji między jednostką a społeczeństwem, który z jednej strony najlepiej odpowiada zbiorowości, a z drugiej nie zagraża autonomii jednostki. Ta ogólna definicja musi zostać zdaniem prelegenta doprecyzowana przez odniesienie do trzech płaszczyzn: ideałów demokracji, demokratycznej praktyki współżycia społecznego i instytucji porządku demokratycznego. Na tym tle zadaniem edukacji jest ciągle odnawianie podstawowej zasady demokratycznej i przygotowanie młodego pokolenia do zgodnego z nią działania.

Ks. prof. Andrzej Szostek w referacie *Edukacja moralna w szkole: klucz do programu wychowania dojrzałego obywatela* zajął się praktycznymi wskazówkami odnoszącymi się do sposobu kształtowania postaw zarówno moralnych, jak i obywatelskich. W ostatnim referacie programowym *Postawy wobec moralności w sferze publicznej przyszłych kreatorów różnych jej obszarów* prof. Maria Chodkowska zaprezentowała wyniki badań empirycznych przeprowadzonych przez zespół młodych naukowców pod jej kierownictwem w związku z problematyką zjazdu.

Drugą formę pracy podczas zjazdu stanowiły tzw. sesje półplenaryjne. Były to spotkania tematyczne, na które należało się wcześniej zgłosić, określając formę swego udziału: bierną lub czynną. Udział czynny polegał na możliwości przedstawienia swojej opinii jako podstawy do pracy w grupach dyskusyjnych.

Do opracowania w sesjach półplenaryjnych zaproponowano następujące tematy: 1. Jaka wspólnota? 2. Jaka sprawiedliwość? 3. Jaka kultura? 4. Jakie relacje? 5. Jaki paradygmat? 6. Jaka polityka edukacyjna? 7. Jaka przyszłość, jaka szkoła? Podczas każdej z sesji praca przebiegała w podobny sposób. Zespół kierowany przez wybranych przedstawicieli środowisk akademickich nadzorował przygotowanie i przebieg spotkania. Zazwyczaj na wstępie przedstawiano referat wprowadzający, po którym odbywała się dyskusja. Potem uczestnicy dzielili się na grupy dyskusyjne, które w ramach określonego obszaru tematycznego zajmowały się problemami szczegółowymi. Nad przedstawionymi wyżej siedmioma tematami pracowało w sumie dwadzieścia jeden grup dyskusyjnych. Jest zrozumiałe, że nawet skrótowe przedstawienie wyników ich obrad jest niemożliwe.

Inną formą pracy zjazdu była sesja plakatowa. Jej organizatorzy zajęli się dwoma problemami: Doświadczenie ubóstwa w okresie starości jako szansa i wyzwanie dla rozwoju osobowego człowieka: ujęcie antropologiczno-pedagogiczne oraz Szanse i zagrożenia dla rozwoju psychospołecznego dzieci w wieku szkolnym. Zaprezentowany przez nich materiał posłużył za punkt wyjścia do dyskusji wśród zainteresowanych.

Zjazd zakończył się obradami plenarnymi, w czasie których przewodniczący sesji półplenaryjnych złożyli sprawozdania z prac swoich zespołów i przedstawili wyniki dyskusji. Jak podkreślali zgodnie wszyscy referenci, zagadnienia poruszane w czasie spotkań półplenaryjnych były tak różnorodne i złożone, że nie udało się wyjść poza ich zakres. Ustalono również, że za dwa lata miejscem kolejnego ogólnopolskiego zjazdu pedagogicznego będzie Toruń.

Na zakończenie tego sprawozdania chciałbym odnieść się do dokumentu, który może być mylnie interpretowany jako rezultat zjazdowych obrad. Nadano mu tytuł *Stanowisko uczestników VI Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego PTP w sprawie stanu i perspektyw rozwoju edukacji w Polsce*. Nie jest to jednak ani dokument końcowy, ani też wspólne stanowisko uczestników zjazdu. Co gorsza, nie odbyła się żadna dyskusja ani przynajmniej wymiana poglądów odnośnie do tekstu. Wspomniany dokument został przygotowany przez Komitet Programowy pod przewodnictwem prof. Joanny Rutkowiak i przedstawiony uczestnikom kongresu do oceny. Procedura jego uchwalenia wyglądała w ten sposób, że aprobujący tekst mogli złożyć swoje podpisy na imiennej liście uczestników. Dokument stanowiący rzekome stanowisko uczestników zjazdu zaakceptowano na zasadzie głosowania większościowego. Pomijając wątpliwości, które wzbudzają poglądy wyrażone w tym dokumencie, warto zauważyć, że sposób jego przyjęcia wymownie świadczy o swobodnym rozumieniu zasad demokracji, które panuje wśród części przedstawicieli polskiego środowiska pedagogicznego.

Ks. Dariusz Stępkowski SDB
UKSW Warszawa